

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Lib. III. Decretalium. In quo agitur De Rebus, quae in iudicium devenire solent, cujusmodi sunt, de vita et moribus Clericorum, ...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1708

§. 2. An res Ecclesiastica, indebitè alienata, revocari, ac restitui debeat?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73045](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73045)

ne generali solum tanquam causa motiva, non autem impulsiva; leges porro Ecclesiasticas, quae propter communem fraudis, vel laesionis praesumptionem irritant alienationes rerum Ecclesiasticarum sine juris solennitatibus factas, procedere quidem etiam ex praesumptione fraudis, vel laesionis, & solum tanquam causa motiva non impulsiva; & ideo illas sic factas in foro quidem externo irritas esse; non tamen, in interno, si in aliquo casu nihil horum intervenit. Hac responsio videtur omnino probabilis, si leges istae procedunt ex tali praesumptione, tanquam solum causa motiva, & finali, & non impulsiva, quod tamen probandum foret, & admittitur illa distinctio inter leges procedentes ad aliquid praecipendum, vel prohibendum ex praesumptione etiam generali, sed quandoque tanquam causa impulsiva; quandoque tamen, tanquam causa motiva, de quo ex professo egimus lib. 2. tit. 23. de praesumpt.

1277 Ad id, quod auctores alii apponunt contra conclus. in n. 1262. not. 1. negandum esse, quod adaequatus finis statuendi nullitatem alienationis factae sine solennitatibus sit, ne Ecclesia fiat praedictum; sed commune, ac probabile periculum praedictum vel ex fraude, vel ex laesione communiter contingente; hoc autem non cessat, licet in particulari casu nulla fraus, vel laesio interveniat. 2. licet verum sit, quod contrahenti cum Ecclesia sine juris solennitate liberum non sit in foro externo, stare contractui, vel illum rejicere, sed necessario stare debeat contractui, dum ab Ecclesia non repellitur; ex hoc tamen non recte inferri: ergo signum est contractum valere; nam illud non fundatur in valore contractus, sed in poena fraudis, quam praesumitur sic contrahendo intentasse Ecclesiae.

S. 2.

An res Ecclesiastica, indebitè alienata, revocari, ac restitui debeat?

1278 DE hac quaestione agit c. si quis 6. h. t. ibi: Si quis Presbyterorum, Diaconum. Tom. III.

norum, seu Defensorum, alienanti praedium Ecclesiae subscripserit, quo iratus Deus animas percutit, anathemate feriatur, nisi forte & alienator, & qui acceperit, celeri restitutione sibi prospexerint. Quod si minore animae suae cura remedium oblatum neglexerint, praeter poenam super hoc adscriptam: confectum exinde documentum viribus (quamvis ab initio nullas habuerit) vacuetur: Sed etiam licet, quibuscunque Ecclesiasticis personis vocem contradictionis offerre, ut & cum fructibus possint alienata reposcere, & Ecclesiastica auctoritate fulciri. Ex hoc textu communiter deducunt auctores, eum, qui res Ecclesiae indebitè alienavit, teneri rem sic alienatam ab alienatario repetere, & istam restituere; quia si non foret gravis ad hoc obligatio naturalis, seu conscientiae, neuter eorum posset anathemate feriri, si hoc neglexerint; cuius tamen oppositum expressum est in textu. Et ratio hujus est, quia nemo potest bona conscientiae rem, ab alio sibi datam ex contractu retinere, quando translatio ipso jure est invalida in utroque foro; sed alienatio rei Ecclesiasticae, indebitè facta, invalida est in utroque foro; primo quidem, si sine causa legitima, etiam si servatae fuissent solennitates juris ex n. 1185. deinde etiam facta sine solennitate juris, licet ex causa justa, per n. 1269. ergo.

Pro ulteriore explicatione hujus c. si quis. not. Cum dicitur, eum anathemate feriendum, qui subscripserit, praedium, vel rem Ecclesiae alienanti; sub dicta poena, non tantum prohiberi alienationem, sed etiam subscriptionem, quam quis nomine suo praestaret instrumento super tali alienatione confecto; nam subscribens Scripturae ab alio confectae, vel confici curatae, praesumitur illam approbare; sic Mascard. l. 1. praesumpt. 66. à n. 7. & alii; hinc, cum talis alienatio illicita sit, illicita quoque erit ejus approbatio; & quia non tantum alienanti, sed etiam alienationi subscribenti statuitur excommunicatio, utrumque graviter prohibitum est; quod tamen limitatur, ut non procedat, si subscribens, scripturam, cui subscripserit non legit, ac contenta in ea ignoravit tunc enim non censetur contenta appro-

probare; quamvis, quòd non legerit, aut ignoraverit, probare teneatur; cum præsumptionem contrariam habeat contra se; Sic Quaranta in summ. Bullar. v. *alienatio*. n. 41.

1280 Not. 2. ibi verbum *alienanti*, cum dispositio sit poenalis, accipi quidem pro quavis alienatione, qua transfertur dominium directum, vel tantum utile, vel utrumque, ut rectè notat Ugolinus de potest. Episcop. c. 14. §. 4. à n. 1. debere tamen intelligi *cum effectu*, nimirum *secundà traditione*; nam ante hanc nemo dicitur propriè *alienare*, prout habetur L. *alienatum* 37. ff. de V. S. Ex hoc deducitur, non incurri poenas, alienationi prohibita decretas, propterea, quòd quis se alteri obliget actione personali ad dandam commoditatem, & utilitatem, percipiendi fructus vità suà durante, vel tanto tempore ultra triennium; Sic enim non transfertur ali-quod jus in re, sed tenetur duntaxat exhibere conductori commoditatem percipiendi fructus, ut per Rebuff. in compend. alienat. n. 26. verf. 6. Molina de Justit. tr. 2. D. 466.

1281 Not. 3. quando dicitur in textu, *alienantem*, & *subscribentem*, anathemate feriendos, censuram non esse sententiæ latae, sed ferendæ, & quidem tunc solum, si alienator, & is, qui acceperit, ceteri restitutione sibi non prospexerint; ubi sub nomine *alienatoris* venit non tantum ipse *contrahens*, sed etiam *subscribens*, & approbens; quando autem verificetur, quòd *celeri restitutione sibi prospexerint*, dubitari potest, an, si revocet primò post adeptam ab alienario pacificam possessionem, sed ante realem traditionem? an, si primò post traditionem veram? Covarr. l. variat. c. 16. n. 7. censet, excusari à censura, si revocatio contingat ante realem, & pacificam possessionem ab eo acceptam, in quem res alienatur; non autem, post traditionem; Sic enim alienatio facta est cum effectu, quantum est de facto, non autem quantum est de jure. In casu autem, quo quis alienaret cum clausula (*salvo consensu Apostolico*) & antequam istum obtineat, rem ipsam traderet, videretur non incurri censura, cum, pendente eventu consensus Apostolici,

alienatio rei, ac ejus traditio non sit absoluta, nec tribuat jus irrevocabile, secuta negativa consensus.

Not. 4. Si is, qui rem Ecclesiæ, indebitè alienatam, non repetit, consequenter in defectu eorum, qui ex officio res Ecclesiæ non legitimè alienatas repetere tenentur, & alienationem retractare, licere cuilibet Ecclesiasticae personæ ad illarum restitutionem agere, ex dict. c. *Si quis in fine*, ibi: *sed etiam liceas quibuscumq; personis Ecclesiasticis personis vocem contradictionis offerre* &c. Illi porrò, qui ex officio tenentur, sunt Capitulum, & Superior, qui consensum, & auctoritatem tali alienationi præstitit, & successor alienantis. Advertendum autem, quamvis id possint in dicto casu etiam extranei Clerici; Clericos tamen Ecclesiæ damnificatae, ac Parochianos (cum eorum interfit) extraneis præferri; & quia ad hoc consensum habent à lege, non egent alio mandato, ut loco Ecclesiæ stent in judicio, ut notat Gloss. in c. *Si quis, v. personis, & v. alienata*.

Not. 5. quando dicitur: *Instrumentum*, super alienationibus illegitimis confectum, *viribus vacuandum*, intelligi, non annullando (cum ab initio nullas habuerit, ut ait textus) sed solum declarando nullitatem, quam ejusmodi alienationes habuerunt statim in principio: Eum verò, in quem res sic alienata est, teneri, ut jam diximus, rem acceptam Ecclesiæ restituere; & si nolit, posse etiam censuris compelli; nec modo rem ipsam, sed etiam cum fructibus, ut constat ex textu, ut dicto c. *Si quis*. ibi: *ut & cum fructibus possint alienata r. poscere, & Ecclesiastica auctoritate fulciri*; ex hoc communiter deducunt Doctores, quòd emptor rei Ecclesiasticae, nulliter alienatae, vel alius, qui eam possederit, teneatur illam Ecclesiæ restituere una cum fructibus, à die alienationis. L. *Invemus*. §. 1. C. de sacros. Eccles. Berojus in c. *Si quis Presbyterorum* n. 14. h. t. Felin. in c. *Cum causa*. n. 27. de re judic. & tali casu nec error juris excusat, cum jus resistat. Covarruv. l. i. variat. c. 3. n. 8. Secus, error in facto, puta si emptor cogitavit assensum Apostolicum intervenisse, qui tamen non intervenit.

Difficultas tamen est 1. an talis emptor

ptor in conscientia teneatur facere restitutionem rei Ecclesiastica, nulliter in eum alienata: & ꝑ. quod sic; quia non tantum alienator, sed etiam is, qui rem accepit, potest anathemate feriri, si sibi non prospexerint celeri restitutione, ut habet textus; ille quidem *reperendo*, quod indebitè alienatum est; iste *reddendo*: anathema; seu major excommunicatio imponenda nulli decernitur, nisi id non præstet, ad quod graviter obligatur in conscientia; Deinde nemo tuta conscientia retinet, quod scit alienum; sic enim injustè detineret, & foret possessor mala fidei: vel ergo, qui habet empto acceptam rem Ecclesiasticam, indebitè alienatam, emit eam, sciens talem alienationem esse jure nullam, vel nesciens? si sciens? scit rem illam esse alienam, & non suam; ergo tali casu tenebitur ad restitutionem ejus, sicut quilibet mala fidei possessor, vel nesciens? & tunc non tenebitur quidem ad restitutionem prius, quam resciat nullitatem alienationis; ubi tamen resciverit, tenebitur, non secus, quam is, qui rem alienam possedit bona fide, postquam scit, rem non esse suam, sed alienam. Ad quid porro talis possessor, post adeptam notitiam, quod res à se habetenus bona fide possessa tanquam sua, non sit sua, sed aliena, teneatur, præsertim quoad restitutionem fructuum? diximus l. 2. tit. 12. de causa possess.

1285 Difficultas est 2. an, cum emptor rei Ecclesiasticæ indebitè, ac nulliter alienata, restituit rem invalidè emptam, ei vicissim ab Ecclesia reddi debeat pretium pro ea venditori, seu Ecclesiæ solutum, & quidquid ad eam ex tali contractu pervenit? In hac questione videtur utendum distinctione, ac dicendum. 1. Si emptor mala fide, seu sciens, alienationem talem esse illegitimam, nihilominus emit, in poenam amitti pretium, & Ecclesiæ lasa acquiri, ut habetur in L. *Iubemus*. 14. §. *sanè*. 1. C. de sacrosanct. Ecclesi. ibi: *Sanè, si hac nostræ perennitatis statuta audaci Spiritu, & mense sacrilega, quicquam æconomorum, vel hominum temeranda crediderit, ipse quidem, qui protervo ausu Ecclesiasticæ prædia, donationis, vel emptionis, seu commutationis titulo, vel cuiuscumq; contractus*

aliterius nomine (nisi eo modo, quo nunc statuimus) acquirere, vel habere veniarit, omnem ejusmodi fructum, propria temeritatis amittat: & pretia quidem, & munera, quæ ejus rei gratia data fuerint æconomis, sive aliis, quibuscunque personis, Ecclesiæ lucris, & commodis acquirantur; prædia autem, & in his omnibus constituta, ab ipsis Clericis, & temporalibus æconomis cum fructibus, seu pensionibus, vel accessionibus totius medii temporis vindicentur, ut tanquam penitus à nullo empta, vel vendita teneantur; quia ea, quæ contra leges fiunt, pro infectis habenda sunt; quod postremum dictum verum non esset, si leges non essent annullantes, sed merè prohibitivæ.

1286 Excipiendus tamen videtur casus, quo expressè cum venditore convenisset super evictione, prout colligitur ex L. *Si fundum* 27. C. de evictionibus ibi: *Si fundum sciens alienum, vel obligatum comparavit Athenocles, neq; quicquam de evictione convenit: quod eo nomine dedit, contra juris poscit rationem; nam si ignorans, desiderio tuo juris forma negantis hoc reddi refragatur. Ubi Gloss. lit. C. mala fidei emptor inquit, de evictione actionem non habet; quia non datur ei, de evictione actio, qui sciens prudens fundum alienum comparavit, nisi evictio specialiter sit promissa.*

Hac occasione annotare placuit à Joanne Weingärtler, Inclytorum statuum Archiducatus super. oris Austriae Syndico in Con- & Discordantia juris consuetudinarii Austriaci supra Anasum cum jure communi, l. 3. §. de Emptione, & Venditione, pag. 191. dicente: *Bona Ecclesiastica, ad Monasteria, Parochias, & beneficia pertinentia, item & census annuos, indebitè, ac sine consensu Principis terræ alienatos, imò, & oppignorata, de jure consuetudinario dictæ Austriae repeti posse sine refusione pretii, & fructuum, idque ex generalibus Ferdinandi Primi, 14. April. 1545. ult. Nov. 1552. & 5. Februar. 1561. & juxta hæc judicatum esse ab Excelso Regimine in causa inter hæredes Pernfelsianos, & Abbatem Mariacellensem 10. Jan. 1594. item inter P. Georgium Raab, Priorem Ordinis Carmelitarum, & Paulum Palmendorf-ferum; inter Abbatem Seissenstainensem*

Pp 3 &

& Joannem Puzveinium 7. Julii 1554. inter Georgium Puschium administratorem Ecclesiæ Pulgrensis, & Sylvestrum Muschingerum, 9. Aug. 1596. & hoc verum asserit Suttinger de jure provinciali, lit. Z. in suis observationibus, etsi aliquis fundus non immediatè, sed tantum mediatè ad Ecclesiam spectet.

1287 Deinde confirmari potest pars datæ conclusionis in n. 1262. ex c. ad audientiam 9. h. t. ubi, cum quidam Canonici Cathedralis Ecclesiæ Exonensis, aliis Canonici inconsultis, quædam prædia in damnum ejusdem Ecclesiæ, in perpetuum locassent colonis, re intellecta, Papa Coelestinus III. mandavit Episcopo Exonensi, ut, si ita esse comperit, locationes istas, tanquam illegitimè factas, revocet & si aliter non possint revocari prædia, nisi pensiones pecuniaræ, quas Coloni Canonici locatoribus solverunt, eisdem restituantur, prædictos locatores canonicos ad pecunias illas refundendas conductoribus Colonis remotâ appellatione compellat. Nam in hoc casu, quo locatarii, seu Coloni prædia restituere debebant, nec id obtineri posset, nisi vicissim restitutis pensionibus, quas Coloni dictis Canonici bona fide persolverunt, Canonici locatores compelluntur, etiam appellatione remota; quod tamen intellige, si fecerunt locationem prædiorum concessio Colonis jure percipiendi suo Colonorum nomine fructus prædii; Nam si locassent solum commoditatem prædiorum, ut exposuimus à n. 1257. locatio non fuisset illegitima, etiam ad dies vitæ suæ, ut constat ex n. jam cit. cum seqq.

Dicendum 2. in casu, quo quis bona fide, ac sine dolo emit à Prælato rem Ecclesiasticam, sed invalidè alienatam, & restituere debet, emptorem posse ad recuperandum pretium agere contra Prælatum illegitimè alienantem; non autem contra Ecclesiam, nisi in defectum Prælati, qui non est solvendo ex propriis. Ratio primæ partis est; quia tali casu emptor est citra culpam; secus Prælatus, qui contractum alienationis indebitè, ac nulliter celebravit, ex quo emptor damnum restitutionis subire cogitur; ab emptore igitur conveniri poterit, tanquam causa damni ad restitu-

tionem pretii, & eorum, quæ in detrimentum emptionis consecuta sunt. Ratio secundæ partis est, quia hoc naturâ æquum est, neminem cum alterius detrimento fieri locupletior, ut dicitur L. Nam hoc. 14. ff. de Condict. indebit. nisi aliud jure dispositum sit, puta, si mala fide processit; si contra eum præscriptum sit; si in poenam decernatur &c. ergo in tali casu, ubi ipse alienans non est solvendo de suo pretium repeti poterit ab Ecclesia, quantum inde facta est locupletior.

§. 3.

An Ecclesia, res suas indebitè alienatas repetenti, opponi possit exceptio?

Ante responsionem not. Ecclesiæ, in casu illegitimæ alienationis, factæ, competere duas actiones, quas instituire potest; unam in personam, seu personalem, contra illum, qui ejusmodi alienationem fecit, ad eum finem, ut is damnum Ecclesiæ factum refarciat, quæ actio etiam transit ad hæredes, juxta Abbat. in c. 3. de pignorib. n. 3. alteram in rem, seu realem contra possessorem rei alienatæ per Gloss. in c. si quis V. alienata; sic enim est possessor rei alienæ; cum per ejusmodi alienationem, ipso jure nullam, ut ostendimus supra, nihil juris in eum translatum sit, vel transferri potuerit. Cum autem contingat, quod Prælato (qui rem indebitè alienavit) vel ejus successori, rem Ecclesiæ illegitimè alienatam à possessore repetenti in judicio, Reus conventus opponat exceptionem v. g. prescriptionis jam finitæ contra illam, vel defectus domini, &c. quæstio est, an actio, Ecclesiæ in tali casu per oppositionem talis exceptionis, etiam probatæ, excludatur, atque adeo, an talis exceptio in ejusmodi casu efficaciam, coram justo Judice, obrinere debeat?

De hac quæstione fit aliqua mentio in c. Episcopi 4. h. t. ubi dicitur, quod Episcopi, qui nihil ex proprio Ecclesiæ conferunt, liberos ex mancipiis Ecclesiæ facere non præsumant; *impium est enim,*

ut,